

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA

Evropská unie se profiluje jako demokratická mezinárodní organizace, která respektuje právo. Právo je proto v Unii prosazováno autonomními nezávislými a nestrannými orgány, které nedisponují výkonnou či legislativní pravomocí. V této oblasti, jako jediné, se tak plně projevuje oddělení mocí v duchu Montesquieovy teorie. Právo Evropské unie je ve stanovených případech prosazováno Soudním dvorem Evropské unie, tedy přímo Evropskou unií. Ve většině případů, zejména pak těch, které se dotýkají běžného života jednotlivců ovšem právo EU prosazují soudy vnitrostátní.

Úkolem Soudního dvora Evropské unie je zajišťovat dodržování práva při výkladu a provádění Smluv. Zdůrazňujeme, že Soudní dvůr Evropské unie není nadřízeným orgánem vůči soudům členských států a přezkum rozsudků vnitrostátních soudů je vyloučen. Není tedy možné odvolávat se k němu proti jejich rozhodnutím.

ORGANIZACE SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Soudní dvůr Evropské unie je souhrnné označení pro několik soudních orgánů. Zahrnuje Soudní dvůr, který je v literatuře často označován jako Evropský soudní dvůr, dále Tribunál (dřívější označení bylo Soud prvního stupně) a specializované soudy. Do současné doby byl takto zřízen (a roce 2016 zrušen) pouze jeden specializovaný soud, jímž byl Soud pro veřejnou službu. Jakkoliv to není zcela přesné, zjednodušeně lze konstatovat, že vrcholem soudní soustavy Evropské unie je Soudní dvůr, zatímco Tribunál je soudem prvoinstančním.

Soudní soustava Evropské unie se uvedenými soudy vyčerpává. Funkčně působí jako soudy Evropské unie také soudy členských států. Nejsou nicméně součástí soudní soustavy Evropské unie, pouze pomáhají prosazovat její právo. Soudní soustava Evropské unie tak nemá federální charakter, kdy by v členských státech působily vedle sebe soudy státní a zároveň soudy unijní, jako je tomu obvyklé ve federacích.

SLOŽENÍ SOUDNÍHO DVORA

Soudní dvůr se skládá z jednoho soudce z každého členského státu. Smysl stanovení takového počtu je nejen politický, ale i praktický. Prostřednictvím uplatňování tohoto pravidla jsou totiž u Soudního dvora zastoupeny všechny právní systémy a všechny způsoby právního myšlení členských států. Soudnímu dvoru, nikoliv ale soudcům, je v činnosti nápomocno jedenáct generálních advokátů.

Soudci a generální advokáti Evropského soudního dvora jsou vybíráni vzájemnou dohodou vlád členských států z těch osob, které poskytují veškeré záruky nezávislosti a které splňují všechny požadavky nezbytné k výkonu nejvyšších soudních funkcí v jejich zemích nebo jsou obecně uznávanými znalci práva. Jejich funkční období je šestileté, každé tři roky je obměněna jedna polovina z nich, což pozitivně přispívá k uchování vnitřní paměti této instituce a kontinuitě jejího rozhodování. Soudci a generální advokáti, jejichž funkční období skončilo, mohou být jmenováni do své funkce opakovaně. Nově do procesu jmenování soudců zasahuje konzultační orgán složený z bývalých soudců.

Soudní dvůr rozhoduje spory v senátech. Čím důležitější či politicky citlivější věc je řešena, tím početnější senát je určen k jejímu řešení. Standardně Soudní dvůr zřizuje senáty složené ze **tří a pěti soudců**, kteří volí ze svého středu předsedy senátů. Soudní dvůr může zasedat též ve **velkém senátu**, který je složen z třinácti soudců a předsedá mu předseda Soudního dvora. Členy velkého senátu jsou rovněž předsedové senátů složených z pěti soudců a jiní soudci určení za podmínek stanovených jednacím řádem. Soudní dvůr zasedá ve velkém senátu tehdy, požádá-li o to členský stát nebo orgán Unie, který je účastníkem řízení což je pravidlem tehdy, je-li řešena nová, z pohledu daného státu mimořádně důležitá věc. Ve výjimečných případech stanovených zakládacími smlouvami může Soudní dvůr zasedat v **plénu**. Rozhodování se tedy účastní všichni soudci. Tento způsob je vyhrazen např. pro rozhodování o odvolání člena Komise z jeho úřadu.

Úlohou generálních advokátů je předkládat veřejně, zcela nestranně a nezávisle **odůvodněná stanoviska** ve věcech, které podle statutu Soudního dvora vyžadují jeho účast. Odůvodněné stanovisko obsahuje zpravidla velmi detailní analýzu řešeného sporu a návrh možného rozhodnutí. Není pro strany sporu ani pro soudce právně závazné. Je předkládáno v té fázi řízení, kdy se k němu již strany nemohou vyjadřovat a slouží k tomu, aby věc řešená Soudním dvorem byla nahlédnuta dvakrát. Jednou v odůvodněném stanovisku generálního advokáta a podruhé v samotném rozhodnutí Soudního dvora. Soudci jsou totiž s odůvodněným stanoviskem rovněž obeznámeni. Mají tak možnost zjistit, jaký právní názor na řešenou věc má jiný odborník na evropské právo, jehož znalosti jsou ekvivalentní jejich. Kvalifikační požadavky kladené na soudce Soudního dvora a na generální advokáty jsou totiž stejné. Z uvedeného vyplývá, že generální advokáti nejsou ekvivalentem vnitrostátních advokátů a to proto, že nezastupují žádnou ze stran řízení. S obdobným institutem se v našem vnitrostátním právu nesetkáváme. Důvod, proč generální advokáti u Soudního dvora působí, je nutné hledat v historii této instituce. Až do roku 1989 totiž byla jedinou soudní instancí Společenství. Její rozhodnutí byla konečná a v zásadě až na výjimky nepřezkoumatelná. Generální advokát a jeho stanovisko do jisté míry suploval chybějící druhou instanci a nemalou měrou tak přispíval ke zkvalitnění rozhodovací činnosti Soudního dvora. Skutečností je, že odborná literatura se

stanovisky generálních advokátů pracuje, neboť jsou často komplexnější a propracovanější, než samotné rozsudky v dané věci.

SLOŽENÍ TRIBUNÁLU

Podle současných pravidel se má Tribunál ze dvou soudců za každý členský stát. Smlouvy nicméně umožňují i odlišnou úpravu, té však zatím nebylo využito. Soudci Tribunálu jsou vybíráni z osob, které poskytují veškeré záruky nezávislosti a jsou způsobilé k výkonu vysokých soudních funkcí. Nároky kladené na ně jsou tedy formálně vzato nižší, než jsou nároky kladené na soudce Soudního dvora. Mechanismus jmenování soudců je totožný. Generální advokáti u Tribunálu nepůsobí.

Tribunál může zasedá buď v tří či pěti členných senátech, ve velkém senátu složeném ze 13 soudců nebo v plénu. Na rozdíl od Soudního dvora mohou být věci rozhodovány též samosoudcem.

SLOŽENÍ SOUDU PRO VEŘEJNOU SLUŽBU

Soud pro veřejnou službu byl relativně samostatnou komorou zřízenou při Soudu prvního stupně. Byl složen ze sedmi soudců jmenovaných Radou. Generální advokáti při Soudu pro veřejnou službu nepůsobili. Rozhodoval spory buď v senátech, nebo samosoudci.

PRAVOMOCI SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Soudní dvůr Evropské unie disponuje **soudní pravomocí**. Řeší vybrané spory, které se týkají unijního práva. Plní přitom úkoly civilního, správního a ústavního soudnictví. Zajišťuje prosazování a dodržování práva Evropské unie ze strany orgánů Unie, členských států a jednotlivců. Jednotlivé typy soudních řízení, které mohou být před Soudním dvorem Evropské unie popsány, budou řešeny v samostatné kapitole.

Významnou pravomocí Soudního dvora Evropské unie je zajišťovat jednotný a správný výklad unijního práva, který je následně závazný pro soudy všech členských států. Jsou tím omezeny v možnosti interpretace unijního práva, kdy před vlastní úvahou musí dát přednost výkladu poskytnutému Soudním dvorem v jeho interpretačních rozsudcích.